

KOOPERATİFÇİLİK

ÜÇ AYLIK KOOPERATİF İNCELEMELER DERGİ

Türkiye'de Konut Kooperatifleri

Prof. Dr. Ruşen Keleş

Türkiye'de Küçük Sanatların Kredilendirilmesi
Konusunda Öngörülen Kooperatif Örgütleri

Harun Pastanoğlu

Tüketim Kooperatifçiliğinin Bunalımları

Çeviren : Hüseyin Polat

Sayı - Number - 18

Ekim - Aralık

October - December

THE TURKISH COOPERATIVE ASSOCIATION was founded at Istanbul University in the year 1931, under the name of the Turkish Cooperative Society (Türk Kooperatifçilik Cemiyeti).

Its headquarters was moved to Ankara in late 1933, and at the beginning of 1934 amended its Statutes in conformance with the conditions prevailing at that date.

The Society changed its name to the «Turkish Cooperative Association» in 1948, and amended its Statutes in conformance with the Law on Associations No. 3512.

The General Assembly of the Association convened on 30th May 1964 and resolved that in the light of its 33 years of experience and in accordance with the requirements of the planned economy era, the Statutes of the Association should be re-written. The new Statutes drawn up accordingly were reviewed and adopted by the General Assembly at its meeting on 27th June, 1965.

The Government declared it as an Association Serving Public Interest in 1946. The subject with which the Association is concerned is theoretical and practical cooperative work. Its object is to propagate cooperative ideas in theoretical and practical fields, to promote the cooperative spirit and ideas, and to support activities in this direction.

In order to achieve the objects outlined in its statutes, the Association engages in the following activities :

a. Conduct or cause to be conducted research on the subject of cooperative movements, commission its members or other scholars, experts and authors to write articles and books and prepare summaries of articles and books on subjects pertaining to cooperative movements and publish them.

b. Prepare or cause to be prepared standard statutes and balance sheets for the various types of cooperatives.

c. Make contacts nationally or internationally among all types of public and private agencies, organizations associations and persons on the subjects related to cooperative movements legislation and applications, and express its opinion on these subjects either directly or on request.

d. Convene academic meetings and arrange cooperative weeks, festivals and general cooperative conventions.

e. Conduct lectures, courses, seminars and general knowledge competitions in different parts of the country on the subject of cooperatives.

f. Join as member those international organizations and associations whose objects are similar to its own.

g. Set up a library in the headquarters of the Association, closely connected with the cooperative movement concept, legislation and application and composed of books, periodicals and brochures in Turkish and foreign languages.

h. Participate in the conventions of international cooperative organizations, attend the conferences to be arranged by such organizations and make the Turkish cooperative movement commonly known.

j. Make endeavours to ensure that the concept and application of the cooperative movement is widely diffused, that it develops and takes root, that it is included in the curricula of vocational schools, that chairs on the cooperative movement are instituted in the universities, academies and schools of higher learning and that institutes specializing in the cooperative movement are founded.

k. Support and sustain the activities and enterprises of existing cooperatives, act as guide to them in every respect, and at the request of the member cooperatives and cooperative organizations have their balance sheets audited, as well as assist cooperatives in solving their management problems.

KOOPERATİFÇİLİK

Sayı : 18

Ekim - Aralık : 1972

Türkiye'de Konut Kooperatifleri	Prof. Dr. Ruşen Keleş	3
Türkiye'de Küçük Sanatların Kredilendirilmesi Konusunda Öngörülen Kooperatif Örgütler	Harun Pastanoğlu	15
Tüketim Kooperatifçiliğinin Bunalımları	Çeviren : Hüseyin Polat	37

Türk Kooperatifçilik Kurumu Tarafından
Üç Ayda Bir Yayınlanır.

Sayısı : 5.— TL.

Yazışma Adresi : Türk Kooperatifçilik Kurumu
Mithatpaşa Caddesi 38/A Yenışehir - ANKARA

Türk Kooperatifçilik Kurumu Adına İmtiyaz Sahibi :
ve
Yazı İşleri Sorumlu Müdürü :
Harun Pastanoğlu

Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

CO-OPERATION

Number : 18

October - December : 1972

Housing Cooperatives in Turkey	Prof. Dr. Ruşen Keleş	3
L'organisation Cooperative de Crédit à L'usage de L'artisan en Turquie	Harun Pastanoğlu	15
The Crisis of Consumers Co-operative	W. P. WATKINS	37

Published by the Turkish Cooperative Association

three Monthly Cooperative Studies Review

Corresponding Address

Türk Kooperatifçilik Kurumu

Mithatpaşa Caddesi 38 / A Yenışehir - ANKARA

Editor for the Turkish Cooperative Association

Harun Pastanoğlu

(All the articles express the views of the writers but not the Association)

TÜRKİYE'DE KONUT KOOPERATİFLERİ (*)

Prof. Dr. Ruşen KELEŞ

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı

Kooperatifçilik hareketinin, liberal kapitalizmin sakıncalarına, eksikliklerine ve geniş dar gelirli kitleler arasında yarattığı huzursuzluklara karşı bir tepki olarak doğduğunu hepimiz biliyoruz. Kooperatifçilik öyle bir tepki olarak ortaya çıkmıştır ki, kapitalizmin, ihmaline uğrayan kitleler, kooperatifçiliğe umutla sarılmışlardır. Fakat Kooperatifçiliğin, sosyalist ekonomik sistemden ve kapitalist ekonomik sistemden ayrı türü, kendine özgü bir ekonomik sistem olup olmadığı konusu tartışılır. Ben Kooperatifçiliğin, demin söylediğim bu iki sistemin dışında **bağımsız bir ekonomik sistem** olduğu kanısında değilim. Yalnız Kooperatifçiliği aynı zamanda Kamusal Sektör, Özel Sektör ve Kooperatif Sektör şeklinde bir üçlü ayırma tâbi tutan yazarlar da vardır. Galiba bir iktisadî sistem olmaktan çok, böyle bir sektör diye nitelendirmek, Kooperatifçiliğin gerçek kimliğine daha uygun düşmektedir.

Kooperatifçilik ilkeleri sayın dinleyicilerden pek çoğunun bilgisi içerisinde. Kooperatifçilik Rochdale öncülerinden beri gelen, zaman zaman değişikliklere ve eklemelere tâbi tutulan ilkeler aşağı yukarı; serbest giriş, demokratik denetim, kârın ortakların yaptıkları alışveriş oranında yine ortaklara dağıtılması, sermaye faizinin sınırlanması, siyasal ve dinsel tarafsızlık, peşin satış ve kârdan elde edilen kârdan eğitim amaçları için bir fon, bir pay ayrılması esaslarından ibarettir. Bunlara bazı yenileri ilâve edilmiş, bazıları çıkarılmış, bazıları değiştirilmiş; fakat aşağı yukarı kooperatifçilik ilkeleri bu çerçevede içerisinde kalmıştır.

Kooperatifçilik ilkelerini, sosyal ve ekonomik ilkeler olarak ikiye ayırmak gerekirse; bizim burada meşgul olacağımız konut kooperatifleri bakımından, şu noktalar üzerinde durulabilir :

Bunlardan bir tanesi «EVRENSELLİK» dir. EVRENSELLİK, ÜNİVERSALİTE; Kooperatiflere, ırk, dil, din, cins, renk gibi ayrımlar gözetilmeksizin serbestçe girilebilmesi ilkesi demektir.

(*) 9 Nisan 1971 tarihinde Türk Kooperatifçilik Kurumunda verilen konferans.

DEMOKRASİ; Kooperatiflerde herkesin sadece bir oy hakkına sahip olması, yani fazla hisse sahibinin hissesi oranında Kooperatifin yönetimine katılmasını önleyen, dolayısıyla fazla sermayenin az sermayeyi ezmesini önleyen bir ilkedir.

ÖZGÜRLÜK İlkesi; Yani hürriyet. Bu açıktır. İktisadî hürriyetini sağlamak suretiyle, insanların bir takım iktisadî ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle daha özgür duruma getirilmeleri mümkündür. Özgürlük aynı zamanda Devletten özgürlüğü de kastediyor. Olanaklar ölçüsünde devletin, denetiminin dışında olacak. Fakat tabii malî yardımın dışında olmayacak. Bu kavram bir gelişme seyri geçirmiştir. Devletin Kooperatif işlerine olanaklar ölçüsünde karışmaması, uzakta durması, onun özgürlüğünü en iyi şekilde sağlar, düşüncesi egemen olmuştur. Fakat öyle bir çağdayız ki, öyle bir ülkedeyiz ki, devlet kooperatiflerin işine mutlaka karışmak zorundadır. Hiç değilse, yardım yapacaktır.

Sosyal ilkeleri arasında, diğer biri, karşılıklı yardımlaşmadır. Kooperatifçilik, kapitalist sistemin serbest rekabet ilkesinin karşısına çıkmıştır.

Kendi kendine yardım, Anglo Sakson'ların «self help» dedikleri İlke de kooperatifçiliğin sosyal ilkeleri arasında yer alır.

İktisadi bakımdan kooperatifçilikde kâr saiki yoktur. Ortakların kâr, kazanç gütmesi amacı, söz konusu değildir. Bunun yerine hizmet amacı vardır. Bunun için de kooperatifleri kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak bilinir ve anılırlar.

İktisadî açıdan bir diğer nitelik, kooperatiflerin daha çok dar gelirli sınıfların ve insanların kuruluşları olduğudur. Çünkü hâlî vakti iyi olan insanlar, zaten iktisadî ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için kooperatif kurmağa belki de gerek görmezler. Bu, dar gelirli ve ihtiyaç duyan sınıfların sektörüdür. Özel mülkiyet, kollektif mülkiyet yahut kooperatif mülkiyet ilkesi de vardır, kooperatiflerde. Aslında özel mülkiyet denince, aşağı yukarı birşeyler hatıra gelmektedir. Devlet mülkiyeti, kamu mülkiyeti, denildiği zaman da, anlaşılan bir şey vardır. Peki Kooperatif mülkiyet nedir? Kooperatif mülkiyeti, bir kısım düşünürler, özel mülkiyetin özel bir şekli sayarlar; bir kısmı da bunu kollektif mülkiyetin bir şekli sayarlar. Hattâ, kooperatifçiliğin kurucularından Charles Gide; kooperatif mülkiyeti, kooperatifçiliğin faziletleri arasında sayar. Kooperatifçilikte, hem özel mülkiyet, hem de kollektif mül-

kiyet uzlaşmışlardır der. Ashnda, böyle bir uzlaşma var mıdır? Yok mudur? Bu tartışılabilir bir konudur.

Bu genel açıklamaları yaptıktan sonra, **konut kooperatifleri** nin bir tanımını yapmadan çeşitleri üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Konut Kooperatiflerini iki açıdan sınıflandırmak mümkündür. Bunlardan bir tanesi konut inşaatı vetiresinin (sürecinin) çeşitli kademelerinde, yahut aşamalarında aldıkları rol bakımından konut Kooperatiflerini birkaç kısma ayırıyorlar.

Bunlardan bir tanesi «**Tasarruf Sandıkları**» oluyor. Bunun anlamı aşağı yukarı şudur : Ortaklarının küçük tasarruflarını alıyor (konut yapmak üzere alıyor); bu tasarrufları ortaklarından sonra kredi olarak yeniden dağıtmak üzere alıyor; **Tasarruf Sandığı**.

İkinci tip, kooperatif bizzat konut yapıyor; İnşaat Şirketi var kendisinin; ya da yaptırıyor konutu. Daha aktif bir rol alıyor inşaat süreci içerisinde.

Üçüncü tip, konut kooperatifleri, konutların bakım ve yönetimini üzerine almakla yetinen kooperatif, genel yönetimden sorumlu ve onunla görevli olan kooperatif çeşididir.

Dördüncü tip de bu demin saydığım üç fonksiyondan bir, ya da daha fazlasını üzerine almış olan **konut kooperatifi** çeşiti.

İkinci gurup kooperatifler; yaptırdıkları, inşa ettirdikleri konutların mülkiyeti bakımından takındıkları tavır yönünden sınıflandırılabilirler. Yani, mülkiyeti devir mi ediyor, kendi uhdesinde mi tutuyor, bu bakımdan da kooperatifleri iki, üç kısma ayırıyorlar. Birincisi yaptırdığı konutların mülkiyetini ortaklarına devir edip, kendisi aradan çekilen kooperatifler; Türkiye'deki kooperatifler bu çeşittir. (Biraz sonra geleceğim bu konuya)

İkinci çeşit kooperatifler, yaptırdıkları konutların mülkiyetini ortaklarına devretmez. Yalnız, ortaklarına, ayrıcalıklı, yani imtiyazlı bir kiracı muamelesi yapar. Ölünceye kadar o kiracı orada oturur. Çünkü kooperatifin ortağı idi. Varisleri de orada oturmağa devam edebilirler, isterlerse. Fakat bu ikinci tip kooperatiflerde kooperatiflerin konutlarında oturan insanlar terketmek istedikleri anda kooperatifin konutunu satamazlar, başkalarına devredemezler. Yine kooperatife geri vermek zorundadırlar.

Üçüncü çeşit kooperatiflerde, ortak alelâde kiracı durumun-

dadır. Bir imtiyazı yoktur. Yalnız konutların bakımına, denetimine, gözetimine katılır. Konut kooperatifçiliği malî, sosyal ve teknik bir takım avantajlar sağlar. İşte bu avantajlarından dolayıdır ki, (bunların neler oldukları biliniyor, farzediyorum.) mese!â Uluslararası Çalışma Teşkilâtı, işçi sendikalarına işçi konutlarının üretimini arttırmakta kooperatiflerden yararlanmayı sık sık önermiştir. Bu alanda Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının sözleşmeleri, tavsiyeleri vardır. Bizim Reform kabinesinin programında da biliyorsunuz, kooperatifçilik önemli bir ilke olarak yer almış bulunuyor. O bakımdan belki bütün kooperatifçilik sistemi içerisinde de konut kooperatiflerine daha fazla yer ve görev düşebilir.

Kooperatifçilik hakkındaki şu kısa açıklamayı yaptıktan sonra şunu da belirtiyim; **Sosyal Konut politikası** diye bir politikadan söz ediyoruz. Az gelişmiş ülkelerin ihtiyaçlarına uygun bir konut politikasıdır bu. Sosyal muhtevası olan konut politikası. Burada asıl olan şudur; Böyle bir politika dar gelirli sınıfların konut ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelmiş olmalıdır. Bir de kalkınma politikası içerisinde ele alınacak yatırımlar, devletin başka sektörlerde yapacağı yatırımlarla ilişkileri kurulacak. Yani kalkınma politikasıyla bir bağlantısı olacak. Üçüncüsü de şehir ve bölge plâncılığıyla, şehircilikle bağlantılı olacak. Arsa süpekülasyonu önlenecek, daha teknik anlamda şehircilik kurallarıyla ilişkili olacak. Bütün bunların tümüne Sosyal Konut Politikası adını veriyoruz. (Öncelikle derken dar gelirli sınıflardan bahsettim.) Bunu söylemeden maksat şu; sosyal konut politikası denen şeyle, kooperatifçilik ilkeleri arasında, kooperatifçiliğin amaçları arasında yakın bir benzerlik vardır. Zaten öyle olduğu içindir ki, ta başlangıcından beri Kooperatifçilik hareketi içerisinde, konut kooperatifleri önemli bir yer tutmuşlardır. Türkiye'de de bu böyle olmuştur. İlk Kooperatifçiler, Sayın Nusret UZGÖREN ve arkadaşları daha Kooperatifçiliğin yeni getirilmekte olduğu yıllarda, 1934'lerde Bahçelievlerde büyük bir siteyi kooperatif sistemle kurma çığırını açmışlardır. Şimdi, Türkiye'de konut kooperatifleri hakkında bazı rakkamlar verdikten sonra konut kooperatiflerinin sorunlarını geçmek istiyorum.

1965 yılında benim yapmış olduğum saptamaya göre; Türkiye'de 2500 kadar konut kooperatifi vardı ve bunların 750 tane kadarı da işçilere ait bulunuyordu. İşçilere ait demek belki tam doğru bir deyim değil. Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından finanse edilmekte olan Kooperatiflerdir bunlar. Bu Kooperatiflerin

% 75'i büyük şehirlerde bulunuyor. (Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Kayseri ve Adana v.s.)

1970'de rakamları pek elde etmeğe vaktim olmadı. Yalnız Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan öğrendiğime göre; 1965'de 750 civarında olan kooperatif sayısı iki misline çıkmıştır. Dolayısıyla 1400 kadardır. Eğer bu işçi Kooperatifleri dışındaki Kooperatiflerin (Kooperatif derken hep konut Kooperatiflerini kastediyorum) İşçi Kooperatifleri dışındakiler hiç artmamış olsa bile, bugün konut kooperatifleri 3300 civarındadır. Ötekilerin de 1500 kadar artması mümkündür. 1000 artsa demek ki 5000'i geçmez, bunların sayıları, 5000 rakamının içindedir. 1948 ve 1963 seneleri arasında Türkiye'de konut kooperatifleri 33000 konut yaptırılmıştır. Yılda aşağı yukarı 2000 konut ediyor. Türkiye'de şehirlerdeki yıllık üretimin % 4'ü kadardır bu.

Fakat, anladığıma göre 1965'den sonra da kooperatiflerin yaptırdıkları konutların sayısında hızlı bir artış vardır. İşçi Kooperatiflerinden çıkarıyorum. Çünkü onlar son yedi yıl içerisinde (63 - 70 yılları arasında) 28000 konut yaptırmışlar. Halbuki ondan önceki bütün, 48'den beri yaptırdıkları 20000'i geçmiyor. Demek ki bir hızlanma vardır, bu alanda. İşçi kooperatifi olmayan kooperatiflerin yaptırdıklarını da hesaba katıp, yuvarlak bir hesap yapılırsa son 10 yıl içerisinde, 1960 dan sonra veya 62'den sonra kooperatiflerce yıllık üretimin 4000'ne yaklaştığı sonucuna varılır. Bu 4000 esası üzerinden gidilirse Kooperatif Sektör yine şehirlerdeki konut üretiminin ancak % 7,5'ünü karşılıyor demektir. Halbuki başka ülkelere baktığımız zaman Kooperatif Konutlar; İsviçre'de konut üretiminin % 10'unu, Çekoslovakya'da % 19'zunu, İsveç'de % 24'ünü, Norveç'de % 27'sini ve Doğu Almanya'da % 58 ini tutuyor. Bunları kasten böyle sosyalist ve sosyalist olmayan ülkelerden aldım ki, bir fikir versin hepsi hakkında. Yoksa taraflı bir şekilde de verilebilir bu rakkamlar. Ve o zaman daha da vanaleti artar işin.

Şimdi Türkiye'de Konut Kooperatifleri nereden destekleniyor? Önemli olan «Malî destektir». O bakımdan bu konu üzerinde biraz duruyorum. Birincisi Emlâk Kredi Bankası, ikincisi Sosyal Sigortalar Kurumu. Bunların dışında bazı, Sosyal Güvenlik Kurumları daha vardır. Bu Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Yardımlaşma Sandığı ve Devlet Demiryolları Yardımlaşma Sandığı gibi. Bunlar bir kaç yıl önce Sosyal Sigortalar Kurumu'nun bünyesine alınmıştır. Bir de Ordu Yardımlaşma Kurumu var. Bu kurumun

da gene ipotek karşılığında mesken kredisini ikraz etme yetkileri var. Bütün Bankalarımız bu işi yapamıyor biliyorsunuz. Bankalar Kanunu mesken kredisini verebilecek olan bankaları göstermiştir. Emlâk Kredi Bankası bunların başında gelmektedir. Emlâk Kredi Bankası 1954'e kadar kooperatifleri % 5 faizle kredilerinden yararlandırdı. O zaman Kooperatiflerin sayısı da çok azdı. Daha sonraki yıllarda faizlerini yükseltti. Öyle bir an geldi ki, artık Emlâk Kredi Bankası kendi omuzundaki yapı tasarrufu yüklerinin altında ezilir oldu. Kaynaklarının sınırlılığı bakımından, ancak onların taleplerine cevap verebilir duruma geldi. Bankanın imkânları yapı tasarrufu programı için kullanılıyor. O programı herkes biliyor. Pek çok kimse o yoldan yararlanarak ev sahibi olmuştur. Veya olmak üzeredir. Çok işleyen bir yoldur, Türkiye'de. Fakat yapı tasarrufu sistemi, vatandaşın eline krediyi vermesi ve o vatandaşın gidip bir müteahhitten yaptırdığı binanın dairelerinden birini alması şeklinde tatbikatta işliyor. Dolayısıyla, bunun kooperatiflere bir yararı olmuyor. Yalnız kooperatifler de kooperatif olarak yapı tasarrufu hesabı açtırabilirler. Buna bir engel yok zannediyorum. Ancak, tabii, bir araya gelmiş birçok kimsenin gidip yapı tasarrufu hesabı açtırması onların açtırdıkları hesapların bekleme süreleri bakımından tatbikatta belki güçlükler doğurabilir. Yalnız şunu yapıyorlar. Bekleme süresi dolmak üzere olan ve birbirini tanıyan bazı kimseler derhal bir kooperatif kuruyorlar. Ve aldıkları krediyle gidip bir apartmanın çeşitli dairelerini alıyorlar. Yahut önceden kurulmuş bir kooperatife girme yolunu seçiyorlar. Ya da ayrı ayrı kredilerini alıp, gidip aynı apartmandan çeşitli dairelerini alıyorlar. Ve birlikte yaşamının, birbirini tanımanın avantajlarından yararlanmak yolunu seçiyorlar. Tabii bu sun'î ve zorlama bir yol oluyor. Toplu yapıyı ve toplu konut kuruluşlarını desteklemenin gerçek bir yolu olarak bize görünmüyor. Burda herhangi bir eleştiri yapacak değilim zaten. Mevcut durumu kısaca özetlemeğe çalışıyorum.

İkinci Kurum, Sosyal Sigortalar Kurumu'dur. Yalnız şunu söyleyeyim; Emlâk Kredi Bankası, Sosyal Sigortalar Kurumu'na prim ödemekte olan işçiler dışında kalan vatandaşların kurdukları kooperatiflere veriyordu evvelce kredi. Şimdi kaynaklarının sınırlılığı dolayısıyla aşağı yukarı hiç vermiyor zannediyorum. Sosyal Sigortalar Kurumu işçi kooperatiflerine konut kredisini veriyor. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun çıkarmış olduğu bir yönetmeliğe göre işçilerin kooperatif kurmaları lâzım. En az 7 işçinin biraraya gelip kooperatif kurmaları lâzım. Hem kooperatiflerin, hem de

kooperatif ortağı olan işçilerin belli niteliklere ve şartlara sahip olmaları lâzım. Bunlar, ilgili yönetmelikte gösterilmiştir. Buraya girmiyorum. Kurum, inşaat bedelinin % 90'nına kadar ve % 4 faizli 20 yıl vadeli konut kredisi verir. Ödenen primlerden ayrılan bir kısım, konut kredisi vermeğe tahsis edilir. Bunlar, sosyal güvenlik fonlarıdır. Verilen kredi miktarı da vaktiyle 40.000'di, sonra 50.000'ne çıkardılar (İşçi başına), şimdi 60.000'ne yükseldi. Son Sosyal Sigortalar Genel Kurulu'nda bunun 70.000'ne çıkarılması önerildi. Tabii Türkiye'deki inşaat maliyetinin hızla yükselmesi karşısında, bu belki de zorunlu.

Sosyal Sigortalar Kurumu'nun kredi vermesi için İşçi Kooperatiflerinin nüfusu 10.000'den büyük olan yerlerde, bir şehirde kurulması lâzım. İkincisi de yaptıracakları konutların alan standartları sınırlıdır. 100 m²'den daha geniş olmayacak, bu konutlar.

Konut kooperatifleri bildiğiniz gibi şirkettirler. Bunlar kooperatif şirkettirler. Ticaret Kanunu zikreder bunları, ayrıca Kooperatifler Kanunu'nda da atıflar var, konut kooperatiflerine. Nitekim, «ortak» diyoruz bunları oluşturan insanlara; «üye» değil, «ortak» diyoruz. Şirket Ortağı. Mesele burdan başlıyor. Yani, kooperatif ticaret şirketi saymaktan başlıyor. Kanımca, o zaman ticaret yapmasa bile, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olma vasfını da kooperatif başından yitiriyor.

Yeni Kooperatifler Kanunu, yapı kooperatifleri konusunda, benim kanunda görebildiğim kadarıyla, bir yenilik getirmemiştir. Ve şu kanaattayım ki, yapı kooperatifleri konusunu, Kooperatifler Kanunu içerisinde, ele almak, ona bir yer vermekle bu iş olmaz; bu, ayrı bir konudur. Kooperatifçilik yönünden yararlanmalı, ilkelereinden yararlanmalı fakat bu işin işleyişini tamamen kooperatifçilik dışında aramalıdır. Çünkü bu, bir konut politikası sorunudur. Kooperatifler üzerinde idarî, teknik ve mali denetim eksiktir. Bunun pek çok nedenleri var. Önemli gördüğüm nedenlerden bir tanesi; yetkilerin yeterli olmaması; ikincisi de mevcut olan yetkiler arasında icabî ihtilâflar bulunmasıdır. Ticaret Bakanlığı, ben yetkiliyim, der. İmâr İskan Bakanlığı ben yetkiliyim, der. Binaenaleyh bu işin sahibini, gerçek sahibini bulmak gerekir.

Konut kooperatiflerinin bir kaç sorununa değindikten sonra sonuç kısmına geçmek istiyorum.

Benim 5 yıl öncesindeki araştırmada tesbit ettiğim hususlar şunlardı : Başarısız olan kooperatiflere neden ev yaptıramamışlar,

ortaklarını konut sahibi edememişler, diye sorduğumuz zaman, bunların % 23 kadarı, arsa çok pahalı, arsa bulamadık, cevabını verdiler. % 23'u Belediyeler bize güçlük çıkarıyorlar dediler. Aslında Belediyeler durup dururken güçlük çıkarmaz. Fakat onların şehircilik nizamları karşısında aradığı bir takım standartlar vardır. Bunları karşılaması gerekir. Kooperatifler bunları karşılayamadıkları için, tabii bunun adı güçlük olmaktadır. % 26'sı da kendi ortaklarının vecibelerini yapamadıklarından bahsetmişlerdir. Ortak bize ödemesi gereken parayı ödemediği için arsa alamadık v.s. gibi. Yahut kendi aralarındaki kişisel anlaşmazlıklar başarısızlık nedeni olarak gösterilmiştir.

Kooperatiflerde önemli sorun arsa sorunudur. Benim incelediğim kooperatiflerden % 70'i arsalarını özel piyasadan satın almışlardır. Serbest piyasadan. Bunlara yardım edecek, spekülasyon konusu olmayan, şişmiş fiyatlı olmayan arsa sağlayacak bir kurum yoktu o gün. Bugün Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü faaliyetleri hakkında fazla bilgi edinemedim. Fakat zannediyorum ki, konut kooperatiflerinin arsa ihtiyacını karşılamaya yeterli bir faaliyeti yoktur. Ve olamaz da. Kooperatiflerin % 31'inin elinde, benim incelediğim tarihte, ortak ihtiyacından fazla miktarda arsa vardı. Çünkü bunun tesbiti kolaydı. Ortak ihtiyacı nedir? Ortak ihtiyacından fazla arsanın anlamı bu kooperatiflerin mali güçlüklerini yenmek için bu arsaları alıp, bekletip fiyat farkından yararlanarak, yeni spekülasyon yaparak kooperatifin başarısını sağlamaya çalışmak şeklinde düşünülen bir kurnazlıktır. Kooperatiflerin % 14'ü kazanç amacıyla arsa sattıklarını da itiraf etmişlerdir. Türkiye'de Konut Kooperatifleri, 7 üyenin bir araya gelmesiyle kurulabilir. Kanaatimce bu yeterli değildir. Çünkü kooperatif konut, toplu konut yapımını sağlamalıdır ki, kooperatifçiliğin sağladığı teknik, mali ve diğer avantajlardan yararlanabilsin. 7 kişi (ortak) bir araya gelirse bu gerçek anlamda bir toplu konut sitesi meydana getirmez. Türkiye'de Kooperatiflerin % 70'inin üye sayısı 100'den aşağıdadır. Halbuki özel bazı Şirketler var Ankarada. Bunların çok daha geniş ortağı olan bir takım toplu konut Siteleri yapma yoluna girmişlerdir. Ve bunu olumlu gören İmar ve İskan Bakanlığı yöneticileri destekleme kararı almışlardır. Kooperatif olmadığı halde ticari şirkettir; vardır Ankara'da. Destekleme Kararı almışlardır. Çünkü 5000 kişilik site yaptırmaya çalışıyor.

Konut kooperatifçiliğinde, kooperatifler yaptıkları konutların büyük bir kısmını kiraya veriyorlar. Veya sonradan satıyorlar.

Bu da kooperatiflerin güçlüklerini yenmek için girilen bir yol. Spekülâtif yol. Sadece % 6'sı Kooperatiflerin yaptırdıkları konutların tamamını ortaklarına tahsis etmişler. Bunun dışında kalanlar, geçici bir süre için de olsa kiralamışlar. Bir veya iki dairesini. % 40'da yaptırdıkları binalardan şu veya bu kadarını satmışlar. Kooperatifler Türkiye'de başta söylediğim gibi konut mülkiyetini ortağa devrediyor. Artık konutlar üzerindeki tasarruf yetkisi tamamen onun sahibinin oluyor.

Denetim bakımından % 40'ı Kooperatiflerin hiçbir Denetim görmediklerini belirttiler. Gelmedi bize kimse, dediler. Yani bu konularda ilgili herhangi bir kuruluş bizi denetlemeğe gelmedi, dediler. Hiçbir suçları yok.

Sosyal Sigortalar Kurumu İşçi Kooperatiflerini öteki kooperatiflerden daha ciddi bir denetime tabi tutmuştur. Bu da benim araştırmalarım sonucunda ortaya çıkıyor. Hiç denetleme görmemiş Kooperatiflerin oranı işçi kooperatiflerinde daha az. Halbuki diğer kooperatifler tamamen başıboş.

Bir de insan unsuru var son olarak. İnsan unsuruyla şunu belirtmek istiyorum; Bir araya gelen insanlar kolay anlaşamıyorlar bizde, bizim toplumumuzda. Böyle yalnız Kooperatiflerde değil. Zaten bir toplum içerisinde çeşitli Kurumlar o toplumun aynası durumundadırlar. Kurumlarıyla, Üniversiteleriyle diğer bütün müesseseleriyle. İşte Kooperatifler de böyle. Birkaç kişi bir araya geldiği zaman anlaşamıyorlar. Kooperatiflerin % 45'i ortakları arasında ciddi anlaşmazlıklar olduğunu bana belirttiler. Bu, eğitim eksikliğinden. Eğitim eksikliğinin de bunun üzerinde rolü var. Meselâ işçi kooperatiflerinde pekâla sendika federasyonları bir kooperatifçilik eğitimi yapabilirler. Bu arada konut kooperatifçiliği içerisinde rol alacak olanlar da yetişir. Böyle birşey yapılmıyor. Kooperatifçilik ilkeleri arasından bir tanesi kârdan ayrılan bir payın eğitim amaçlarına tahsis edilmesidir. Bu da yapılmaz. Bizde parası olsa Kooperatif başka işlerini görmeye çalışır. Eğitim çok marjinal kalır. Kooperatiflerin faaliyetleri arasında bu yapılmalıdır. Ve yararlı olur. Beşerî unsuru kooperatifçiliğe yatkın bir hale getirmek için buna büyük bir ihtiyaç vardır. Anlaşmazlıklar ortakların birbirlerine karşı olan ilişkilerinde, bir de yüklenicilerle olan münasebetlerinde ortaya çıkıyor. Özellikle Sosyal Sigortalar Kurumu'nun yaptırdığı binalarda.

Çözüm nedir? Kısaca bunlar üzerinde de birkaç dakika daha durduktan sonra sonuçlandırmak istiyorum. Şu düşünce gelir. Acaba biz başka ülkelere bakıp onlardan bir takım ip uçları alabilir miyiz? Onların başarılı denemelerini Türkiye'de değiştirerek uygulayabilir miyiz? Bu amaçla ben konut kooperatifçiliğinin başarılı olduğu birçok ülkelerde bu iş nasıl yürüyor, bunu incelemiştım. Bazılarına da gittim. Birkaç ay kalmaya çalıştım. İskandinav ülkelerinde konut kooperatifçiliğinin ortak bazı özellikleri var mı? Başarılı olanlarının, diye şöyle gördüm. Yalnız ona geçmeden şunu belirteyim; Bir kere başka ülkelerden olduğu gibi aktarmalar yapmanın tamamen isabetsiz olduğu kanısına vardım. Bir de şu nokta önemlidir. Başka ülkelerden birşey almayacağız diye herşeyi yeniden yaratmak iddiasında olmak da safdillikdir. Binaenaleyh yapılmış bazı şeyler vardır. Bunlar üzerinde oynamalar yapmak, kendi koşullarımıza uydurmak yollarını aramak da her halde mümkün olmalıdır. Bu iki mülâhazanın ışığı altında şu iki ortak noktaya vardım. Bir kere bu ülkelerde, sistemleri (ister, kapitalist olsun, ister sosyalist olsun, isterse aradaki geçiş sistemleri olsun) hiçbir kooperatif kâr amacı gütmeyiz. Kooperatif deyince kâr amacı gütmeyen bir kuruluş gelir akla. Bu ülkeler de yalnız kooperatiflerin değil; kooperatif olmadığı halde ve toplu yapı yapan bazı şirketlerin de kâr amaçları sınırlıdır. Sınırlandırılmıştır. Hatta bazı liberal, kapitalist ekonomilerde bile. İkincisi; bu ülkelerde başarılı olan konut kooperatifçiliği büyük çapta girişimlerdir. Bunlar böyle 7 kişilik, 8 kişilik, 10 kişilik kooperatifler değildir. Birkaçyüz kişilik, bin kişilik, birkaç bin kişilik konut siteleri yaparlar bunlar. Bunun arsa maliyeti bakımından, malzeme bakımından, diğer teknik yönlerden sağladığı pek çok avantajlar vardır. Bu toplu yapının sağladığı malî avantajların % 20'ye kadar çıkabileceğini, teknik arkadaşlar bize söylemişlerdi. Daha az da olabilir, daha çok da olabilir, ben yetkili değilim. Üçüncüsü; Konut Kooperatiflerinin başarılı olduğu her yerde bunlar çok sağlam kaynakları olan bir takım malî kuruluşlarla, kredi kuruluşlarıyla desteklenmektedirler. Ya içinde, ya dışında olmaktadır. Bu kuruluşlar ya bir devlet bankası, devlet kredi bankası v.s. şeklinde oluyor. Konut kredisi bankası şeklinde oluyor. Ya sosyal sigortaların fonlarından destekleniyor. Ya da mahallî idareler tarafından geniş ölçüde destekleniyor. Bizim çok büyük eksik yönlerimizden bir tanesi mahalli idarelerin bu konudaki kayıtsızlığı ve hareketsizliğidir. Yapılan yardımlar ikrazda bulunma şeklinde oluyor. Devletin verdiği ya da konut kooperatiflerinin bulmuş olduk-

ları kredilerin kefalete bağlanması şeklinde oluyor. Yükleniyor bu kuruluşlar. Siz ödeyemezsiniz, bu kooperatifler ödeyemezse borçlarını biz üzerimize alıyoruz, şeklinde bir yüklenim altına giriliyor.

Bir de önemli bir nokta; Belediyeler büyük çaptaki kooperatif kuruluşlara üye olarak, kendi tüzel kişiliklerini kaydettirebiliyor ve orada rol alabiliyorlar.

Dördüncü ortak özellik; saymış olduğum mali imkânlardan kooperatiflerin öncelikle yararlanmakta olduklarıdır. Bu kaynaklar, devlet bankaları, sosyal sigortalar v.s. kredi bankaları, yalnız kooperatiflere kredi veriyorlar. Tabii başka fonksiyonları da var. Ama kooperatiflere öncelikle veriyorlar, bu yardımları. Buna bir teşvik, özendirme ilkesi de hâkimdir. Bizde değil öncelikle kredi almak, sıraya girdiği halde kredi alması güçleşiyor. Son bir nokta da; bu Kooperatifler geniş çapta kuruluşlar oldukları için bölgeler ve bütün ülke ölçüsünde örgütlenebiliyorlar. Bir ana kooperatifler var, yavru kooperatifler var. İskandinavya'da olduğu gibi. Aralarında fonksiyon bölüşümü var. Ve yayılıyor, coğrafi alan üzerinde daha etkili faaliyet gösterebiliyor bunlar. Bizde de yapılabilir. Bu söylemiş olduğum ortak özelliklerden mümkün mertebe geniş ölçüde yararlanmağa çalışılmalıdır. Bunun için bazı adımlar şunlar olabilir; Birincisi, Türkiye'de Türkiye ölçüsünde bir konut politikasının esaslarını 10 yıldan beri tesbit etmeğe çalışıyoruz, henüz içinden çıkamadık. Böyle bir politikanın ana hatlarının kesinlikle saptanmasına ihtiyaç vardır. Bu politika içinde nasıl sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu söz konusu olmuşsa, konut hizmetinin sosyalizasyonu esasında birleşilmelidir. Konut, kâr amacına alet edildiği oranda ve sürece çözülemeyecek bir sorundur. Bir hizmet anlayışı içerisinde ele alındığı takdirde etkili olabilecek ve çözülebilecek bir konudur. Bu bakımdan buna ben «Konut Hizmeti Sosyalizasyonu» adını veriyorum. Bu yapırsa, bunun anlamı aynı zamanda kooperatiflerin yararlanacakları arsaların kamulaştırılması demektir. Kooperatiflerde daha çok şehirlerde arsaya talip olduklarına göre şehir arsalarını kamulaştıracaktır. Böyle olması gerekir. Bu şu demektir, aynı zamanda, kooperatiflere açık öncelik tanınmalıdır. Yalnız arsaların mülkiyetini Kooperatiflerin uhdesinde tutan kooperatiflere öncelik tanınmalıdır. Bu tabii müteahhitlerin yapma ve satma düzeninin sonuçlanması demektir.

Bu iki konuda kesin bir karara varmadıkça bu işin içinden kısa sürede çıkılmaz. Çeşitli kredi kurumlarının uygulamaları ve

tatbikat ilkeleri arasında; ahenk ve birlik sağlanması lâzımdır. Herbirinin konut kredisinin faizi ayrı, süresi ayrı aradıkları şartlar ayrı. Ortak noktalar olmakla beraber, bu demin söylediğim ulusal ölçüdeki konut politikası içerisinde kredi kurumlarının tatbikat ilkeleri arasında tam bir birlik ve ahenk sağlamak ihtiyacı vardır. Artık bundan sonrası ayrıntıdır. Çünkü, arsa, inşaat maliyeti içerisinde çok önemli bir yer tutuyor. % 50'ye kadar çıkıyor, şehirlerde. Onu hallettikten sonra gerisi kooperatiflerin ömrünü uzatmak, üye sayısını çoğaltmak, bir takım başka girişimlerde bulunmak, inşaat işinin, teknik yönlerini halletmek nispeten kolay olabilir. Konut kooperatifleriyle ilgili tüm yetkilerin tamamen İmar ve İskân Bakanlığına devredilmesi de bunlar arasındadır. Belki olsa olsa Kooperatif kurulduğu günü sözleşmesini Ticaret Bakanlığına verir ve Ticaret Bakanlığıyla ilişkisi burada sona erer. Konut kooperatif işi Ticaret Bakanlığının işi değildir. Bu nokta üzerinde önemle durmak isterim. Ve bütün bunlar şunu gösteriyor : Kooperatifçiliğin esasında özgürlük diye bir ilkesinden bahsettim. Devletin müdahalesinden mümkün mertebe uzakta bulunmak. Böyle birşey artık Türkiye için söz konusu değildir. Kooperatiflerin üzerinde paternalist nitelikte bir vesayet denetimine şiddetle ihtiyacı vardır. Bu, işin olumsuz yanındır. Bunun olumlu yönü de kooperatiflerin çeşitli yollardan malî ve diğer yollardan desteklenmesidir. Buna ihtiyaç vardır. Ve sonra Kooperatiflerin belki o İskandinav sistemindeki gibi bir kademeli örgütlenmeye tabi tutulması (bizim Kooperatifler Kanununda üst Birlikler var) Yani o elverişli birşey ipucudur. O yönde örgütlenmeleri faydalar sağlayabilir. Bazı yabancı uzmanlar bu konuda 10 - 15 yıl önce Türkiye'ye bazı önerilerde de bulunmuştur.

L'ORGANISATION COOPERATIVE DE CREDIT A L'USAGE DE L'ARTISANAT EN TURQUIE

Par
Harun PASTANOĞLU
Vice - Président de l'Association Turque
pour le Mouvement coopératif à ANKARA
1972

LE RÔLE DES COOPÉRATIVES ARTISANALES DE CAUTIONNEMENT DANS LE FINANCEMENT DE L'ARTISANAT

INTRODUCTION

L'économie artisanale occupe une place historique dans l'organisation productive de la Turquie, fondée presque intégralement sur le facteur humain. Autrement dit, l'artisanat a un rôle significatif dans le cycle de la production dans notre pays. Les arts et métiers ne sont pas, toutefois, seulement le défenseur de la tradition, mais encore le point d'ancrage de la nouveauté.

Les classes moyennes, plus spécialement l'artisanat sont actuellement en voie de s'organiser d'une façon économiquement viable en ce qui concerne l'augmentation de la productivité.

Il s'agit là d'une tâche qui revient à nous pour préciser le rôle que revêtent les organisations exerçant leurs activités dans le secteur artisanal. C'est le moment de décrire donc le caractère spécial et l'étendue des coopératives artisanales de cautionnement qui s'adaptent mieux aux besoins des artisans et qui justifient la tendance à les désigner «les institutions qui coordonnent les efforts et sauvegardent les intérêts de leurs membres» ainsi que des organismes du crédit populaire.

ETUDE DES PROBLÈMES ARTISANAUX

1) Problèmes économiques et techniques

a) Les Sociétés de Caution mutuelle

Le problème urgent dans l'esprit de ceux qui prennent le temps d'orienter leur réflexion vers l'avenir, était de créer le compartiment des coopératives artisanales de cautionnement mutuel, qui avaient déjà donné des fruits fructueux dans quelque pays, apparaissant hors du milieu rural.

Ces coopératives, dont la création remonte à 1951 et le réseau est devenu de plus en plus dense, se sont étendues assez rapidement, avec des dimensions modestes, mais une structure démocratique et une participation vivante de leurs associés, même à des localités où les organismes de crédit populaire qui les financent, ne sont pas encore installés.

C'est ainsi que par cette organisation coopérative, l'artisanat a reçu un rôle bien défini et d'actualité, et trouvé immédiatement sa place au sein de l'économie du pays.

Structure des coopératives de cautionnement :

Les coopératives de cautionnement furent créées dans le but d'organiser le crédit artisanal et de substituer le cautionnement collectif au cautionnement personnel. Elles ne poursuivent aucun but lucratif.

Le capital social variable est constitué par des parts sociales nominatives de Ltqs. 100.—, qui peuvent être souscrites par les personnes physiques (artisans et commerçants) en possession de leurs droits civiques et civils (dans la règle, artisans et commerçants doivent être ou devenir membre d'une association professionnelle), les banques, les associations des arts et métiers...

Les coopératives de cautionnement n'accordent elles-mêmes ni crédits, ni prêts directs, elles donnent des garanties pour des crédits ou des prêts ouverts aux artisans par l'organisme populaire de leurs régions. Le capital social de chaque coopérative est bloqué, comme garantie de ses crédits cautionnés, auprès de l'organisme du crédit populaire avec lequel la société est en relation d'affaires. Vu l'absence de risques assumés par la Banque, il est admis que chaque coopérative de cautionnement peut s'engager jusqu'à con-

currence d'un montant représentant dix fois celui de son capital social.

Obligation de souscrire au moins une part sociale :

Contrairement à ce que l'on voit en Suisse, les emprunteurs doivent souscrire et verser au capital social de la coopérative de cautionnement un montant représentant le cinquième ou parfois dixième du prêt consenti. Autrement dit, le bénéficiaire des services de la coopérative, doit être membre, en participant au capital social. Il n'est cependant pas autorisé, aux termes de la loi, de souscrire un montant au-dessus de trois cents parts, c'est-à-dire de Ltqs. 30.000,—.

Organes de la Coopérative de cautionnement :

Les organes de la coopérative de cautionnement sont :

- a) l'Assemblée générale,
- b) le Conseil d'Administration,
- c) le Comité des Contrôleurs,
- d) le Directeur ou, Administrateur-Délégué.

L'Assemblée générale se tient ordinairement dans les trois premiers mois de chaque année.

Les attributions principales de l'assemblée générale sont les suivantes :

- 1) apporation du rapport annuel et des comptes,
- 2) adoption du budget,
- 3) modification des Statuts,
- 4) dissolution de la coopérative,
- 5) et toutes les autres décisions qui lui sont réservées par la loi et les Statuts.

Le Conseil d'Administration, composé de 5 à 9 membres, est élu pour une période de quatre ans au plus par l'assemblée générale. Les membres sont rééligibles. Il traite toutes les affaires selon la loi et les Statuts.

Le Directeur (ou Administrateur-Délégué) est nommé par le Conseil d'Administration lui-même parmi ses membres pour une durée d'une année.

Ressources de la coopérative :

Les ressources annuelles de la coopérative de cautionnement comprennent :

a) les intérêts produits par le capital social bloqué comme fonds de garantie, auprès de la Banque Populaire de la région, et les produits de Fonds de Reserve.

b) les finances d'inscriptions (25,— livres turques pour chaque membre admis),

c) les 3 % versés sur le montant des endossements ou de cautions consentis par la coopérative,

d) les subsides volontaires alloués par des membres,

e) Les produits des immenbles.

Les frais d'enquêtes, les informations sont couverts par les membres eux-mêmes au moment de l'emprunt.

Surface financière :

Il est bien entendu que chaque coopérative de cautionnement dispose d'un capital constitué par le versement des parts sociales.

Le capital social de toutes les coopératives de cautionnement étant bloqué, comme fonds de garantie, pour les prêts cautionnés par les coopératives, Le montant du capital conditionne la capacité d'engagement de la coopérative. Et, il est admis, dans la règle, que chaque coopérative peut s'engager jusqu'à un montant représentant dix fois son capital social, bloqué à la Banque Populaire de la région.

Au 31 décembre 1971 les coopératives de cautionnement, qui étaient au nombre de 486, groupaient 211.588 membres, et le montant de leur capital versé atteignait 135.049.000.— Ltqs.

Les réserves et provisions accumulées par elles s'élevaient à 23.440.948,— Ltqs., ce qui portait à près de 158,5 millions livres turques la surface financière de l'ensemble des coopératives de cautionnement de notre pays.

Rayon d'Action :

En Turquie, comme en Suisse, les coopératives de cautionnement sont conçues sur le plan régional, et non sur la plan profes-

sionnel. C'est donc sur le territoire d'une ville ou d'un arrondissement qu'ont été créées toutes les coopératives de cautionnement des arts et métiers. Ce rayon d'action permet de répartir judicieusement les risques dans l'ensemble des professions intéressées et offre donc de suffisantes possibilités de développement.

Responsabilité :

Conformément aux Statuts, la responsabilité de chaque membre comporte un engagement égal à dix fois la valeur nominale des parts sociales qu'il a souscrites. La coopérative s'engage, d'autre part, envers la Banque Populaire pour le total de ses engagements.

A noter ici que, il ne s'agit d'aucune participation directe financière de la part de l'Etat, ou des autres organismes aux engagements ou pertes éventuelles des coopératives de cautionnement.

On se propose toutefois d'exposer l'aide financière du Gouvernement sous forme de la participation au capital social de la Banque Populaire Turque, à qui a été confié la tâche de partager l'appui financier des Autorités. Cette contribution constituait jadis en un remboursement partiel annuel de 10 millions Ltqs. (actuellement 30 millions) C'es ainsi que le Pouvoir Public a manifesté son intérêt aux artisans. En effet, alors qu'en 1957 sa participation ne s'élevait qu'à 5.200.000,— livres turques (en 1949 Ltqs. 1.200.000,—), elle atteignait, en 1958, à Ltqs. 13.200.000,—, et en 1971 à Ltqs. 208.000.000,—.

Union des Coopératives de cautionnement :

Il y a plus de quinze ans que, sous l'impulsion de la Banque Populaire Turque, un certain nombre de coopératives de cautionnement ont créé une union dite «UNION COOPÉRATIVE DES COOPÉRATIVES DE CAUTIONNEMENT DES ARTS ET MÉTIERS DE TURQUIE)». En fait, il s'agissait de réaliser l'intégration du système dans le cadre d'une organisation nationale, capable d'assurer le développement des coopératives de cautionnement dans le pays.

C'est ainsi le 30 Octobre 1954 que 27 coopératives artisanales de cautionnement fondèrent leur Union qui était, elle-même, une coopérative. Mais cela n'alla pas sans peine et sans effort, car une foule de considérations furent les difficultés rencontrées.

A l'heure actuelle, après 18 ans, la famille artisanale possède une nouvelle Union Centrale, jouant le rôle de la première Union coopérative, au sein de laquelle la plupart des Unions régionales des coopératives de cautionnement sont groupées. A noter qu'au 30 Juin 1959, il existait 129 coopératives de cautionnement des arts et métiers, dont 86 étaient affiliées à cette Union de 1954.

Le montant total du capital versé des sociétés, membres de l'Union, atteignait à cette même date un montant de 12.420.349,— Ltqs. A ce capital, venait de s'ajouter un fonds composé de réserves et provisions, qui dépassait le chiffre d'un million, de telle sorte que la surface réelle des coopératives affiliées s'établissait à Ltqs. 13.762.730,—.

La mission de l'Union était définie par ses Statuts. Selon l'article 5 concernant cette mission, l'Union des coopératives de cautionnement avait pour but de :

a) se porter caution en faveur des coopératives affiliées pour leur faciliter l'obtention des crédits nécessaires à leurs activités,

b) procurer l'uniformité dans le système de cautionnement, l'application des Statuts ainsi que dans la comptabilité et la méthode de travail,

c) élaborer des imprimés-modèles et édicter des Règlements organiques à l'intention de des membres,

d) constituer des institutions sociales et professionnelles,

e) effectuer des contrôles sur les comptes et les opérations des coopératives affiliées,

f) collaborer à la diffusion et au développement de la culture et la technique coopératives en constituant des institutions nécessaires, ou en soutenant financièrement autres établissements déjà existants dans le pays; et, au besoin, publier statistiques, livres, brochures, journaux etc.,

g) favoriser la fondation de nouvelles coopératives de cautionnement,

h) participer aux Congrès internationaux, à l'effet de propager l'esprit coopératif,

i) créer l'appui moral et technique à la demande des coopératives affiliées, etc.,

Obligations des Coopératives affiliés :

Comme obligation financière importante, les coopératives de cautionnement affiliées avaient celle de verser à l'Union Coopérative la moitié de l'intérêt payé annuellement (environ Ltqs. 100.000 pour la totalité des coopératives) sur le capital bloqué par la Banque.

Les coopératives devaient, en outre, observer les Statuts types, se conformer à la comptabilité uniforme adoptée et remettre leurs bilans et comptes à l'Union.

Les crédits consentis par la garantie des coopératives artisanales de cautionnement :

Ces crédits correspondent à deux préoccupations principales :

- (a) Crédits destinés à alimenter, ou à reconstituer les fonds de roulement, c'est-à-dire, les crédits à court terme : il s'agit là d'opérations de crédits par escompte des effets de change, à raison des activités professionnelles remboursables sur une période maxima de neuf mois.
- (b) Crédits d'équipement et d'installation à moyen terme. Il s'agit là d'achat de matériel et d'outillage, modernisation d'atelier etc. L'Artisanat a plutôt besoin des crédits de rééquipement et par conséquent, des crédits à moyen terme pour augmenter sa production. La modernisation et le renforcement des petites entreprises industrielles, commerciales et artisanales à l'aides de crédits, sont considérés comme devant favoriser l'activité de l'industrie.

Crédits spéciaux d'Installation et d'exploitation.

Ces crédits sont octroyés dans le but exclusif de donner aux membres des coopératives la possibilité de procéder aux investissements qu'ils jugeront nécessaires pour leurs entreprises ou d'acheter des moyens d'exploitation.

Crédits d'équipement

Les petits commerçants et les petits industriels, membres d'une coopérative de caution mutuelle, mais vu l'insuffisance de leurs exploitations se trouvent dans l'impossibilité de profiter des crédits octroyés aux coopératives, profitent de ce genre de crédit pour faire leurs equipements.

Crédit à La Petite Industrie

Les crédits pour le développement de la petite industrie ont pour but de satisfaire les besoins financiers des petits industriels, afin de leur permettre de se procurer les machines et les matières premières dont ils auraient besoin pour une production plus rationnelle, de surmonter les difficultés que présentent les opérations de marketing et de contribuer d'une efficace au développement économique du pays.

Dès leur constitution, ces coopératives ont rendu des nombreux et précieux services à l'économie de la classe moyenne. L'année dernière marquait le vingtième anniversaire de la création de la première coopérative artisanale de cautionnement en Turquie.

Les deux tableaux ci-après permettent de se faire une idée du développement continu du mouvement.

**Effectifs et capitaux versés des coopératives de cautionnement
matuel pour artisans de 1951 à 1971 :**

Année	Coopératives	Membres	Capital versé
			(En milliers de Livres Turques)
1951	1	78	22.—
1952	11	2 346	482.—
1953	31	9 266	2.398.—
1954	52	18 009	5.154.—
1955	76	28 222	8.351.—
1956	91	34 237	10.334.—
1957	106	40 963	13.075.—
1958	127	46 277	15.411.—
1959	130	50 315	17.196.—
1960	141	58 591	21.052.—
1961	147	73 289	27.559.—
1962	156	81 713	30.731.—
1963	183	86 142	34.692.—
1964	210	87 898	38.709.—
1965	263	99 718	46.817.—
1966	311	114 641	57.719.—
1967	365	136 953	72.721.—
1968	403	161 991	90.825.—
1969	439	182 912	104.756.—
1970	465	198 599	119.638.—
1971	486	211 588	135.049.—

Source : Publication de la Türkiye Halk Bankası

La surface réelle des sociétés coopératives de cautionnement s'établissaient, à la fin de l'année 1970, ainsi qu'il suit :

— Capital versé	Ltqs.	119.638.000,—
Fonds de réserve	»	1.309.195,—
Provisions	»	22.131.753,—
	Total	143.078.948,—
contre au 31 décembre 1960		23.564.000,—
soit une progression de		119.514.948,—

Aperçu de l'activité des coopératives
de cautionnement mutuel pour artisans
de 1951 à 1971

Année	Crédits cautionnés au cours des exercices (Total des crédits) (En milliers de Livres Turques)	Soldes des engagements en cours à la fin de l'exercice (En milliers de Livres Turques)
1951	136	86
1952	4.668	2.273
1953	19.175	10.506
1954	49.999	21.694
1955	83.297	35.999
1956	94.660	44.068
1957	114.122	56.010
1958	135.445	66.902
1959	146.041	75.118
1960	157.835	90.586
1961	184.475	131.052
1962	241.524	159.838
1963	304.510	174.165
1964	376.887	210.052
1965	493.002	270.332
1966	612.183	351.016
1967	802.795	467.404
1968	804.806	608.076
1969	1.301.403	723.212
1970	1.359.353	821.254
1971	1.655.303	947.921

Ainsi que l'on voit, depuis leur création jusqu'à fin 1971, ces institutions d'entraide ont cautionné des crédits pour un montant de 1.655 millions de Ltqs.

La Fondation de l'Union centrale turque des unions régionales des coopératives de cautionnement

Jusqu'à 1970, ce qui manquait aux sociétés coopératives artisanales de cautionnement en Turquie, c'était une Union centrale proprement dite, entre les unions régionales qui rattache les unes aux autres.

Lors d'une assemblée constituante, qui s'était tenue le 7 août 1972, à Ankara, les représentants des unions régionales venaient à parler énergiquement du besoin pressant d'une étroite association des coopératives artisanales de cautionnement. Huits délégués prenaient part à cet assemblée préparatoire. Le travail s'était limité à l'examen d'un projet des Statuts, qui fut approuvé par les participants plus tard.

L'Effectif des unions régionale des coopératives de cautionnement ne comprenait que 8 sociétés en cette date. C'est après l'inscription au Registre du Commerce que l'intérêt suscité par cette fondation a apparu grand. En effet, sur les 20 unions régionales, il y en a 19 qui sont devenues parties integrantes de l'Union centrale.

Comme la nouvelle loi coopérative, no. 1163, abrogeait les dispositions des articles 485-502 du Code de Commerce régissant les sociétés coopératives, l'Union coopérative, fondée en 1954, de laquelle nous avons parlé plus haut, était soumise à la liquidation à partir du 10 août 1969, date de la vigueur de la loi coopérative.

But de l'Union centrale :

Elle est chargée notamment :

(1) de prendre toutes mesures nécessaires en vue de faire connaître les désirs et les besoins des coopératives et des Unions régionales aux autorités publiques pour en chercher et trouver la solution,

(2) de s'engager aussi bien à l'organisation de l'éducation générale que de l'éducation professionnelle sur le plan national que les unions régionales ne pourraient faire,

(2) d'établir des bureaux centraux au sujet de développement de la coopération en générale et l'évolution des coopératives adhérentes en particulier,

(4) de participer, avec l'aide des unions régionales à des expositions aussi bien dans le pays qu'à l'étranger pour faire connaître les produits de l'artisanat et chercher de nouveaux marchés,

(5) de prendre des mesures et de les mettre en application en vue d'assurer la sécurité sociale des membres et les salairiés des cooperatives de cautionnement,

(6) d'organiser les excursions professionnelles aussi bien dans le pays qu'à l'étranger afin d'approfondir les connaissances des membres et des salairiés des sociétés coopératives,

(7) d'aider les unions affiliées et les coopératives pour leur permettre résoudre leurs affaires financières, fiscales et juridiques,

(8) de publier un organe officiel intéressant les coopératives de cautionnement,

(9) de coordiner les démarches faites par les coopératives et les unions régionales adhérentes pour procurer les articles et les matières qu'elles ont de la difficulté à assurer aussi bien dans le pays qu'à l'étranger,

(10) de participer aux capitaux des entreprises fondées par les unions adhérentes et les coopératives au profit de leurs membres,

(11) de prendres d'autres mesures qu'elle jugera utiles à l'avantage des coopératives et des unions régionales,

(12) de fonctionner comme un organe de coopération avec la Confédération turque des Arts et Metiers dans la distribution des matières et articles importés de l'étranger entre les entreprises artisanales,

(13) de s'efforcer de faire des travaux de multiples aspects pour répondre aux besoins de crédits des artisans et petits commerçants, de faire accepter les effets de change des unions et coopératives adhérentes à réescompter auprès de la Banque centrale au nom de l'Union centrale,

(14) de faire des démarches auprès des Institutions internationales professionnelles fondées dans les pays libres, pour chercher la possibilité d'obtenir une aide, sous forme de l'espèce ou des matériaux et équipements d'éducation professionnelle.

b) Les organismes de Crédit Populaire

On affirme souvent que pour leurs opérations de crédit, les établissements bancaires sont inclinés à donner la priorité aux grandes entreprises et par conséquent, à négliger les petites. Cette tendance n'apparaît pas dans les opérations effectuées par les organismes de crédit populaire de Turquie, aux quels est confié l'octroi à l'artisanat de crédits à court et à moyen terme.

L'instauration du «**Crédit Populaire**» en Turquie ne date que de 34 ans. Pour avoir une juste conception du développement du crédit populaire depuis cette date, il est nécessaire de jeter un coup d'oeil sur l'évolution des organismes spécialisés dans la distribution de ce crédit.

La Banque Populaire de Turquie (Türkiye Halk Bankası)

La Banque Populaire de Turquie a été constituée en 1938, avec un capital de Ltqs 1.200.000, sur l'initiative du Gouvernement sous forme d'une société anonyme, ayant comme actionnaires-fondateurs l'Etat et six grandes banques du pays.

Selon les dispositions de la loi spéciale qui l'a créée, la Banque Populaire avait été autorisée de fonder des **Caisses Populaires** dans tous les lieux où le besoin s'en ferait sentir. C'est en 1938 en effet que La Caisse Populaire d'Ankara et la Caisse Populaire d'Istanbul sont entrées en fonction, avec un capital de Ltqs. 250.000 chacune, à la suite de la fondation de la Banque Populaire.

Mais, d'autre part, défense avait été faite à la Banque Populaire d'ouvrir des succursales dans le pays. Elle était pour ainsi dire une **Institution centrale de crédit populaire**, puisqu'elle ne pouvait accorder de crédits qu'à des Caisses Populaires dont elle devait favoriser le développement. Seules, les Caisses Populaires avaient été autorisées à ouvrir des agences dans le pays.

Quel que soit le montant de leur capital et de leurs fonds de réserve, la Banque Populaire et les Caisses Populaires pouvaient accepter des dépôts sous n'importe quelle forme.

Cet état de chose a duré douze ans. 1950 fut un tournant dans l'histoire du crédit populaire en Turquie. C'est à cette époque que l'Institution a subi un profond changement de structure.

Depuis sa fondation la Banque Populaire a dû travailler, pendant douze ans, avec un capital très restreint (Ltqs. 1.400.000) Une loi spéciale, promulguée en 1950, portait en effet le capital de la Banque à 10 millions. En cas de besoin, ce capital pouvait être porté à 20 millions de Ltqs. C'est en profitant des possibilités de cette nouvelle loi que la Banque Populaire a augmenté son capital à Ltqs. 5.500.000.

Une autre modification importante apportée par la même loi a résidé dans l'autorisation donnée à la Banque Populaire en ce qui concerne l'ouverture des succursales dans le pays. C'est en s'appuyant sur cette autorisation que les agences de la Caisse Populaire d'Ankara (elles étaient au nombre de 8 à cette époque) ont été transformés, au début de l'année 1951, en des succursales de la Banque Populaire.

L'Institution de crédit populaire obtenait, cette fois-ci, également, le droit d'effectuer toutes les opérations bancaires.

L'année 1956 marque une deuxième étape importante du point de vue de l'évolution du crédit populaire en Turquie : le capital de la Banque Populaire, qui avait été successivement porté de 5.500.000 à 10 millions en 1954 et à 20 millions en 1955, a été augmenté, par une loi spéciale, à 150 millions de Ltqs. La participation du Ministère des Finances à ce capital était de 50 millions. Chaque année, le Ministère des Finances donnerait une tranche de 10 millions jusqu'à ce que sa soit entièrement versée.

D'autre part, la raison sociale «Banque Populaire-Société anonyme turque» est devenue «Banque Populaire de Turquie S.A. (TÜRKIYE HALK BANKASI A.Ş.)», afin de pouvoir distinguer facilement l'Institution de crédit populaire proprement dite des autres Banques Populaires locales.

En 1957, une troisième Caisse populaire est entrée en fonction à Izmir, avec un capital de Ltqs. 2.000.000.

Mais la dernière étape a été marquée par une concentration assez importante imposée par une loi en 1964, qui a prescrit la fusion des trois Caisses populaires (respectivement d'Ankara, d'Is-

tanbul et d'Izmir) avec la Banque Populaire de Turquie. Les Caisses ont cédé leurs agences à la Banque Populaire de Turquie, et ces agences sont devenues des succursales de cette dernière.

Par suite de cette fusion, l'organisation de crédit populaire en Turquie revêt un caractère centralisé, lui permettant de mieux répondre à son nouveau rôle, qui consistait à procéder à l'unification des opérations bancaires, à soutenir l'artisanat et la petite industrie dans sa tentative de réorganisation financière et dans sa mise en marche de la production.

Ce mouvement de concentration dans le secteur de crédit populaire peut être résumé par les faits caractéristiques suivants :

- a) l'unification financière et économique des Instituts de crédit populaire;
- b) la liquidation de la participation aux capitaux de différents Instituts de crédit populaire;
- c) l'accroissement des moyens financiers de la Banque;
- d) la suppression des frais supplémentaires des Caisses Populaires (par exemple, frais des Conseils d'Administration);
- e) l'intervention de la Banque dans toutes les opérations bancaires;
- f) l'impulsion donnée aux services centralisés de publicité et de propagande.

L'unification financière et économique des Instituts s'est accompli par la fusion des trois Caisses Populaires avec la Banque Populaire de Turquie et par l'extension du réseau de succursales de la Banque dans tout le pays.

La liquidation de la participation aux capitaux des Caisses Populaires s'est faite de la façon suivante : la Banque Populaire avait déjà une part dans le capital des Caisses Populaires. Lorsque les Caisses Populaires ont été transformées en des succursales de la B.P.T., la participation de cette dernière au capital de chaque Caisse Populaire s'est trouvée supprimée.

L'accroissement des moyens financiers de la Banque Populaire de Turquie a résulté en tout premier lieu de ses moyens propres (capital et réserves) des dépôts et des comptes courants des Ca-

isses Populaires. L'accroissement de son propre capital est assuré par des lois spéciales. Dernièrement, une loi de 1969 a donné l'autorisation à la Banque d'augmenter son capital jusqu'à concurrence de un milliard de Ltqs.

Un autre fait caractéristique de la fusion réside dans l'extension des opérations aux affaires que traitent les Banques commerciales. La Banque a créé en effet un nombre de sections spéciales parmi lesquelles citons : service du plan et de l'organisation service des relations étrangères, service de publicité et de propagande, service pour les Services bancaires, service des crédits pour la petite industrie, service de change et des crédits documentaires, etc.

Parallèlement à ce mouvement de centralisation des affaires, on constate que la Banque Populaire de Turquie procède à d'importantes constructions d'immeubles ou à l'achat d'immeubles. Citons parmi eux les plus importants : le nouveau bâtiment de la Direction Générale à Ankara, de la Succursale d'Istanbul, de la succursale d'Izmir, etc.

Voici les tableaux de l'évolution du mouvement de concentration dans le secteur de crédit populaire en Turquie, depuis 1938, où les premières Institutions avaient été fondées.

Institut de Crédit Populaire	Date de constitution	1939	1949	1958	1965	1971
BANQUE POPULAIRE DE TUQUIE						
	1938					
Nombre de sucursales		—	—	44		220
Capital nominal (en mil. de Ltqs)		1.200	1.400	100.000	100.000	100.000.000
Capital versé (en mil. de Ltqs)		1.200	1.400	28.000	89.000	246.700
Fonds de réserve et provisions		—	712	986	15.930	30.254
Dépôts		3	82	44.007	115.780	1.221.462
CAISSE POPULAIRE D'ANKARA						
	1938					
Nombre de sucursales		—	8	3	liquidée	—
Capital nominal (en mil. de Ltqs)		250	1.000	3.000	»	—
Capital versé (en mil. de Ltqs)		250	1.000	3.000	»	—
Fonds de réserve et provisions		—	689	738	»	—
Dépôts		32	4.904	6.028	»	—
CAISSE POPULAIRE D'ISTANBUL						
	1938					
Nombre de sucursales		—	—	1	liquidée	—
Capital nominal (en mil. de Ltqs)		250	1.000	6.000	»	—
Capital versé (en mil. de Ltqs)		250	1.000	4.000	»	—
Fonds de réserve et provisions		—	142	1.259	»	—
Dépôts		139	650	10.776	»	—
CAISSE POPULAIRE D'IZMIR						
	1957					
Nombre de sucursales				—	liquidée	—
Capital nominal (en mil. de Ltqs)				2.000	»	—
Capital versé (en mil. de Ltqs)				1.000		—
Fonds de réserve et provisions				2		—
Dépôts				2.734		—

On voit que les capitaux versés de trois organismes (une banque, deux Caisses Populaires), qui n'étaient que de 1,7 millions de livres turques en 1938, s'élèvent actuellement (à fin 1971), comme le capital de la Banque Populaire, à plus de 246 millions. Les fonds de réserve (plus 30 millions) ne sont pas inclus dans ce chiffre. (1)

Cet accroissement de capitaux est du, avant tout au désir de l'Etat de doter les organismes de crédit populaires des fonds nécessaires pour qu'ils puissent subvenir aux besoins les plus urgents de l'artisanat et du petit commerce. Avec l'apport constant de l'Etat et des autres actionnaires, parmi lesquels se trouvent des banques, des sociétés coopératives, des chambres de commerce, des Municipalités et des personnes physiques, les fonds propres de la Banque Populaire, à elle seule, s'accroissent actuellement à une cadence d'environ 20 millions de livres turques par an.

Comme autres sources d'alimentation du crédit populaire en Turquie, viennent, par ordre d'importance, les fonds d'épargne et autres dépôts confiés à nos organismes. Ils s'évaluaient, à fin 1971, à plus de 1.221 millions.

La Banque Populaire de Turquie a pu capter, dans le courant de ces dernières années, une partie notable des fonds d'épargne de l'artisanat par des mesures appropriées, de même qu'elle s'est entendue avec les coopératives de cautionnement affiliées pour que les capitaux de celles-ci (plus de Ltqs 110,3 millions) soient déposés chez elle. On peut donc considérer les ressortissant de nos petites et moyennes classes, comme avoir contribué, dans la mesure de leurs disponibilités, à renforcer les moyens de leurs propres insitutions de crédit.

Le crédits de réescompte de la Banque Populaire de Turquie auprès de la Banque Centrale est également une source de moyens financiers : il atteint à fin 1971 368 millions de Ltqs.

(1) Le Capital nominal de la Banque Populaire a été porté par une loi spéciale No. 1142, à un milliard de Ltqs en 1969. Selon la stipulation de la même loi, les 30 % de ce capital devraient être couverts par la vente des actions aux personnes physiques et morales. Or, la Banque se trouvant dans l'impossibilité d'assurer à ses actionnaires un bénéfice suffisant, il est extrêmement difficile de placer ses actions sur le marché dans les conditions actuelles. La possibilité d'augmenter le capital versé de la Banque Populaire dépend donc en premier lieu de aide que l'Etat voudrais bien lui accorder.

Il faut avouer pourtant que le niveau des ressources de la B.P.T. reste bien au-dessous des sommes qui seraient nécessaires pour satisfaire la demande.

2) PROBLEMES SOCIAUX

Depuis plus de dix ans, la Banque Populaire de Turquie se trouve en étroite collaboration avec une institution d'Assurance sociale, dont elle a patronné la création. Cette institution, appelée «SOCIETE COOPERATIVE D'ASSURANCE» (BİRLİK KOOPERATİFİ), la seule dans son genre en Turquie, est constituée dans un esprit humain de faire bénéficier la masse des artisanat et petits commerçants des avantages des assurances sociales.

Nous tirons en effet les lignes suivantes du rapport annuel soumis à la première assemblée générale tenue 18 mars 1960 à Ankara. :

«C'est la co-operative Insurance Society de l'Angleterre, la plus ancienne société d'assurance, un passé de 93 d'années d'activités; la Prévoyance Sociale de la Belgique, un passé de 53 d'années d'activités et la COOP-Vie de la Suisse, fondée en 1957 qui nous ont donné l'inspiration de constituer, le 30 décembre 1958, une société coopérative d'assurance, la seule dans son genre et basée sur la mutualité en Turquie, par l'initiative de la Banque Populaire de Turquie, des Caisses Populaires, de l'Union coopérative des sociétés coopératives artisanales de cautionnement et de 51 personnes physiques pour satisfaire les grands besoins des artisans et petits commerçants.

«... notre but est surtout de prendre des mesures protectrices afin d'assurer le présent et l'avenir de nos artisans et petits commerçants dont le développement économique et professionnel dépend, en premier lieu, de la solidarité sociale et financière...

«De ce point de vue, nous nous empressons que chacun de 50.000 artisans et petits commerçants ait une police d'assurance de vie, d'un montant à l'égal du celui du crédit qu'il a obtenu de la Banque Populaire par l'entremise des coopératives de cautionnement.»

Selon les dispositions de ses Statuts, la Coopérative d'Assurance BİRLİK, a pour but notamment :

- (a) de s'occuper de toutes les affaires d'assurance et de réassurance dans le pays ainsi qu'à l'étranger,
- (b) d'effectuer toutes les affaires commerciales et financières concernant l'assurance de ses membres, et de participer aux capitaux des sociétés et des entreprises qui s'intéressent à ces affaires,
- (c) d'accorder des prêts contre l'hypothèques à ses membres,
- (d) d'établir des institutions sociales et sanitaires à l'intention de ses membres...

Nous avons l'impression que la Coopérative s'assurance BIR-LIK, qui puise avant tout, sa force et sa vitalité dans l'esprit de la solidarité de l'ensemble des coopératives de cautionnement, rend d'éminents services à la cause de l'artisanat dont elle est l'emanation active.

Les résultats obtenus par cette institution sociale, depuis sa fondation jusqu'à nos jours, trouvent leur expression dans le tableau ci-après.

	1959	1961	1965	1970	1971
Nombre d'associés :	842	1 805 (x)	1 769 (x)	1 923 (x)	1 923 (x)
Capital versé (Ltqs)	463.400	704.000	754.500	779.600	780.400
total des primes encaissées (Production)	64.030	764.550	2.086.063	6.429.927	8.409.489
Têtes assurées en groupes (membres de coops)	—	13.029	30.531	—	—
Bénéfice réalisé (Ltqs) (Perte)	48.556	65.795	196.366	562.637	419.762
		(x) dont	(x) dont	(x) dont	(x) dont
		99 coop.	113 coop.	116 cop.	116 cop.
		de caution.	de caution.	de caution.	de caution.

En vue de réussir dans le plus bref délai possible, tant dans les affaires de réassurances que dans les autres branches, la Coopérative d'Assurance est entrée en contact avec les organisations internationales des coopératives d'assurance par l'entremise de la «Prévoyance Sociale» de Bruxelles ainsi que de la «Co-operative Insurance Society» de Londres.

CONCLUSION

Les coopératives artisanales de cautionnement mutuel apparaissent à l'heure actuelle en Turquie, à la lumière de l'expérience acquise, comme un rouage indispensable d'une organisation artisanale, puisque leur but principal consiste à aider économiquement l'artisanat dans la création et le développement de nouvelles formes artisanales et à encourager les initiatives sociales en faveur du niveau de vie de l'artisanat.

Ces coopératives, qui ont une place importante dans la diffusion du petit crédit (à court ou à Moyen Terme) se présentent, comme nous venons de l'exposer plus haut, sous quelques aspects différents des institutions similaires que l'on voit dans certains pays de l'Europe.

Le caractère est que, chaque emprunteur doit être sociétaire et tenu de souscrire, comme part sociale, le cinquième (dans la plupart du cas le dixième) du montant de crédit ouvert. Et, d'autre part, chaque membre de la coopérative est responsable jusqu'à un montant représentant dix fois celui de sa participation individuelle.

Les coopératives de cautionnement donnent, comme on le sait, à la Banque Populaire de leurs régions, le cautionnement requis pour les crédits et les prêts accordés à leurs membres. Elles se chargent d'endosser leurs effets (billets à ordre, lettres de change etc.) afin d'en permettre l'escompte de la part de la Banque. Les coopératives peuvent en outre se charger du cautionnement que leurs membres auraient à fournir (par exemple des lettres de garantie délivrées par la Banque Populaire Turque) en faveur d'un tiers pour les travaux effectués par les membres.

Généralement constituées selon les principes de la compétence professionnelles et de la responsabilité limitée de leurs membres, les coopératives de cautionnement constituent un des piliers de

la politique de financement des arts et métier pour encourager les éléments capables. Cette politique vise à développer les exploitations artisanales et commerciales.

En mettant au premier plan les coopératives de cautionnement, la Banque Populaire Turque pensait de rendre de précieux services aux milieux pour lesquels elles ont été créées.

Bien que les résultats soient appréciables, mais encore très modestes, si l'on songe qu'en Turquie le nombre des artisans et des petits commerçants désireux d'obtenir du crédit par le canal des coopératives de cautionnements s'élève à quelque 400.000, alors qu'une partie modeste d'entre eux (100.000 environ) bénéficie de leurs services.

C'est la raison pour laquelle la nécessité se pose d'augmenter le nombre et le volume des crédits d'équipement et d'installation destinés à accroître la production artisanale.

Ajoutons à la fin de cette brève notice que, dans les milieux de l'artisanat et du petit commerce, l'utilité des coopératives de cautionnement matuel est, à l'heure actuelle, unanimement appréciée, puisqu'elles sont bien adaptées aux besoins particuliers des petits et moyens exploitants dans le pays.

— oooOooo —

TÜKETİM KOOPERATİFÇİLİĞİNİN BUNALIMLARI (x)

Yazan :

W.P. WATKINS

I.C.A. Eski Başkanı

Çeviren :

Hüseyin POLAT

Tüketim kooperatifçiliğinin bunalımlarından söz etmek bir alârm işareti olarak kabul edilmemelidir. Bununla beraber, hareketin uygulaması, mevzuat ve amaçları bugüne kadar görülmeyen titizlik ve dikkatle işlendiği halde, Uluslararası bir görüşle değerlendirildiğinde tüketim kooperatifçiliğinin günümüzde içinde bulunduğu durumun kritik olduğu ortaya çıkar. Geçen yıl Eylül ayında Giessen'de (Almanya) toplanan Altıncı Uluslararası Bilimsel Kooperatifçilik Kongresinde bu konu «**Ekonomik Gelişmede Kooperatifler**» başlığı altında tartışılmıştır. Sorun her yönüyle müzakere edilmiş, başlıca kooperatif teşekküller kadar, ileri pazarlama ekonomisi, sosyalist ekonomi ve gelişmiş ekonomiler içinde dikkati çeken ve önem verilen kooperatifler de tartışma konusu olmuştur. Kongrede ana temayı muhtelif yönleriyle yansıtan tebliğler, ayrıca ilgili kooperatif teşekküller temsilcilerinin katıldığı Çalışma Komisyonlarında müzakere edilmiştir. Tebliğlerde yer alan önemli sorunlar ve Tüketim Kooperatifleri Komisyonunda görüşülen bunlarla ilgili tamamlayıcı önerileri böyle kısa bir yazı içerisine sığdırmak hayli zordur. Fakat kongre dökümanları ileride bir kitap halinde neşredilecektir.

Bu sorunlar, ileri pazarlama ekonomisinde kooperatiflerin fonksiyonu ile ilgilidir. Tartışma için bir öneride bulunan Dr. W. W. Engelhardt, kooperatiflerin fonksiyonlarının ekonomik sistemin gelişmesine paralel olarak değişeceğini ve kendi gelişmelerinin de

bunu etkiliyeceğini ileri sürmüştür. Burada «fonksiyon» terimi, onun görüşüne göre, muhtelif anlamların bütünleşmiş bir ifadesidir. Fakat gerçekte, onun ve Komisyon üyelerinin kabul ettikleri gibi, fonksiyon, kooperatif hareketin diğer sektörler içindeki rolü ve ekonomik gelişmenin teknolojik ve yapısal gereklere uygun olarak yapılmasındaki etkinliği anlamında kullanılmaktadır.

Amerikalı Profesör Rostow'un beş ayrı insan toplumu tarafından beş ayrı ekonomik gelişme yaratılabileceği şeklindeki prensibini örnek olarak alan Dr. Engelhardt, kooperatif kuruluşların fonksiyonlarının değişimini «geleneksel» toplumlardan, günümüzde «olgun» endüstriyel toplumlara gelinceye kadar geçirdikleri devreleri kademeli olarak izah etmiştir. **Kooperatiflerin fonksiyonları mikro-ekonomik olarak ortaklarının haklarını korumak ve onların hayat seviyelerini yükseltmektir. Makro-ekonomik olarak da, ekonomik sistem içinde önem ve etkinliklerini ispatlamaktır.** Genel bir deyişle, gelişme süresince kooperatifler olsun, tüm ekonomik sistem olsun, idealleri olan makro-ekonomik fonksiyonlarını çoğu, mikro-ekonominin varlığı ile önem kazanır. Kooperatifler, başlangıçta direkt olarak ortaklarının haklarını korumak üzere küçük bir ekonomik tedbir olarak kendilerini gösterir, fakat gelişme ve olgunluk kazanınca, artık onlar, piyasada fiat ve standartlarının birer regülâtörü haline gelip, devlet ve halk tarafından hissedilir ve kabul edilir bir noktaya yükselmiş olurlar. Aynı zamanda onların gelişme ve yaşama politikalarının başarıları birçok makro-ekonomik fonksiyonların hazırlanmasıyla yakından ilgilidir.

Batı dünyasının tüketim kooperatifleri, Rostow'un deyimi ile «olgun» ve ileri endüstriyel kuruluşların kalkınmalarında toplum gücünün müdahalesini desteklemekte ve eskiden çok daha fazla tüketicinin haklarına sahip çıkmaktadırlar. Bu ülkeler soruna intibak edebilirlerse, Rostow'un deyimi ile «israf yığını» yerine J.K. Galbraith'e göre «bolluk içinde» toplumlar olurlar. Tüketim kooperatifleri hareketi bu geçişi başarabilirler mi, ya da başarabilirlerse değişen bir çevrede kalkınma yaratabilirler mi, sorusuna şu anda gerçek bir cevap bulmak oldukça güçtür. Önemli olan, Giesen'de Uluslararası böyle bir Çalışma Komisyonu'nda tüketim kooperatifçiliğine sempati besleyen ekonomi uzmanları olsun, yıllarını bu kooperatiflerde tüketmiş tecrübeli kooperatifçiler olsun, kooperatif hareketin şu anda **durgunluğa meyilli olduğu** fikrinin tamamiyle karşısında bulduklarını bildirmeleridir. Bazı ülkelerde tüketim kooperatifleri, diğer dağıtım müesseseleri kadar çabuk

gelişme olanağı bulamıyor, ya da yaratamıyor, ayrıca tüketicileri ortak olarak kaydetmede ve ortak haklarını demokratik olarak korumada çeşitli güçlüklerle karşılaşılıyorlar. Çalışma Komisyonunun raporunda yer alan bu hususa ilgili kısım gerçekten düşündürücüdür; Batılı endüstriyel ülkelerdeki tüketim kooperatifleri, ortaklarının özlenen bir sosyal düzene ulaşmalarında kendilerine düşen ödevleri yapamamışlar ve halkta bu harekete karşı bir pasifliğin doğmasına zemin hazırlamışlardır.

Bu pasiflik yeni bir görüntü değildir. Gelişme açısından otuz yıl öncesini ele alacak olursak, tüketim kooperatifleri ile ortaklar arası ilişkilerin samimiyetten uzak ve kooperatiflerle diğer büyük dağıtım şirketleri arasındaki farkların da yok denecek kadar az olduğunu görürüz. Teknolojik ve sosyal alanda yapılan devrimlerden sonra, ortakların kooperatifler tarafından satılan maldan belirli kâr alma olanakları eski önemini yitirdi, yeni tip dağıtım servisleri denenmeye başlandı ve geleneksel ekonomi sistemi yavaş yavaş cazibesini kaybedip yerini yeni bir ekonomik sisteme terketmeye yöneldi. Ortaklara verilen kâr yüzdesinin artması, istihdam sorununun çözüm bularak kazanma güçlerini artırması ve sosyal güvenliklerini teminat altına alması, onlarda kendine güvenme hissinin varlığını ispatladı. Zaten savaş yıllarının mahrumiyeti altında ezilen tüketiciler, savaştan sonra yeni yollar seçme özgürlüğüne kavuştular ve eskimiş bazı sosyal sorumlulukları reddetmeye başladılar. İşte bu sıradaki dengesizlik, sadece kooperatiflerin mikro-ekonomik faaliyetlerindeki başarısızlıklarından değil, aynı zamanda bügünlü liderlerin eksikliği ile «normal» ve «pazar» fiyatlarını düzenleyen fiyat regülâtörü olabilme ve diğer firmalar tarafından sürdürülen yüksek fiyat politikasını frenleme görevlerini içine alan makro-ekonomik etkinliklerinin önemle işlenememesi nedenlerinden doğmuştur.

Tüketim kooperatiflerinin rekabette üstünlük sağlamaları yolunda fiyat regülasyonu ve stabilizasyondan başka makro-ekonomik fonksiyonlarının da şüphesiz önemi büyüktür. 1914-18 ve 1939-45 yılları arasındaki iki Dünya Savaşı sırasında hükümetler, belirli miktarda lüzumlu yiyecek maddelerini müştereken dağıtarak, ya da oranlarını tesbit ederek halka yararlı olacakları fikrini benimsediler. Savaş yılları sırasında bazı ülkeler büyük firmalarla başa baş yarışarak bu hususta üstünlüklerini ispat ettiler - ki bunda büyük rol, cesaretli liderleri sayesinde, kapitalleri ve satın alma güçlerini biraraya getirerek daha büyük birer teşekkül ha-

line gelen ve tek bir idarî yapıya sahip olan kooperatifleridir.

Bu yolda, «Tüketim kooperatiflerinin günümüz ekonomisinde yeri var mıdır, yok mudur?» sorusuna, bu kooperatiflerin mevcut fonksiyonlarına birkaç yeni madde katarak rahatlıkla «vardır» cevabını verebiliriz. Fakat bu soru, şimdiki kritik durumla ilgili öncelikle cevap bekleyen sorunların sadece ilkidir. Tüketim kooperatifçiliğinin temel prensipleri de gözden geçirilerek, fonksiyonları değiştirilirse, özellikleri değişmez mi? Veya soru şöyle yöneltiliyor; Tıpkı Fransız deyimini «Değiştğin sürece yaşarsın» gibi, ya da kooperatiflerin yaşayabilmesi için bazı koşulları değişen çevreye uydurması gibi, tüketim kooperatiflerinin de yapısını, ödevlerini ve metodlarını değiştirmek mümkün müdür? Veya tekrar, kooperatif ekonomik bir iş birliğidir. O halde, eğer bir teşebbüs olarak yaşıyorsa ve «birlik» deniyorsa buna «kooperatif» demek uygun mudur? Dükkânın tabelâsına «kooperatif» kelimesini ilâve etmek doğru mudur? Veya bir başka soru; Eğer tüketim kooperatifleri açlık ve sefaletin galipleri iseler, bolluk ve emniyetin hüküm sürdüğü bir iklimde yaşamlarını sürdürebilirler mi? Açlığın eskisi kadar cesaretle yaşamadığı bir ortamda tüketim kooperatifleri hareketi kendisine gelişme ve istikbalde başarı sağlayabilir mi?..

Halkın ve tecrübesiz kimselerin, kooperatif hareketin dışında kalan tüketicilerin ve kendi yetiştirdikleriyle yetinen kişilerin geçimlerine yardımcı olmak, bir bakıma onları idare etmek yolunda, bu tür çetin sorularla her zaman karşılaşmak mümkündür. Her devirde, bugünkü gibi boş vakitlerini bilgi ve maharetlerini arttırmaya hasreden iyi karakter sahibi kadın ve erkek eleman bulmak güç değildir. Aynı oranda, yönetim, idare ve liderlik kavramları da sanıldığından daha komplekstir ve işleyiş yolları çeşitlidir. Avusturya Tüketim Kooperatifleri Kongresinden hatırlanan Andreas Korp'un da dediği gibi, perakende dağıtımda uygulanan çağdaş metodlar ve tüketici isteklerinin başkalık göstermesi, kooperatiflerle ortaklar arasındaki ilginin düzensiz ve samimiyetten uzak bir şekilde devam etmesini adeta desteklemektedir. Bu bakımdan kooperatif demokrasisinin ilk kuralı zorunluluk değil, **gönüllü ve samimi bir mekanizma kurmaktır**. Özlenen yöntem, kabiliyetli ve tecrübeli kimseleri seçerek, ortakların isteklerine göre operasyon yapılması ile sağlanacaktır. Son yıllarda tüketim kooperatifleri hareketinde hissedilen demokratik yöntem, kabiliyet ölçüsü ile birlikte yürümüş, yöneticileri tüketim kooperatifleri bir-

liği kurmaya yöneltmiş, böylece **tüketici her zamankinden daha fazla korunma olanakları bulmuştur.** Bu iki tip organizasyon, tüketicilerin eğitimini müştereken sağlamak suretiyle onların ekonomide sorumluluk yüklenmeleri gereğini yerine getirmiştir.

Charles Gide bir seferinde, tüketicilerin Fransız ihtilâlinde önce üçüncü tabaka olduklarını söylemişti. Onlar birşeyler ümid ediyorlar ve ümid ettiklerinin hepsinin yapılmasını istiyorlardı, fakat kimse aldırış etmiyordu. Bir zamanlar tüketicilerin «**egemen**» olduklarından bahsetmek moda haline gelmişti. Belki de haklı sebepleri vardı. Zira tüketicilerin isteklerinin karşılanmaması halinde ekonomik hayat da dengesini kaybedecek ve böylece üretim ve dağıtım faktörlerini ayakta tutan kitle canlılığını yitirecekti. Kişilikleri ve birleşme meylinde olmamaları nedeniyle üreticiler bir müddet daha egemenliklerini sürdürmüşler, ancak teşkilâtlanamamışlardır. O devrin «**tüketici dernekleri**» ile günümüzde «**israf yığımı**» haline gelme deyimleri ve Londra'nın en büyük mağazasının kurucusu Gordon Selfridge'in «**müşteri daima haklıdır**» sözü aynı anlamsızlığı taşımaktadır. Buna benzer biçimde, müşterinin her zaman haksız ya da yanılmış olduğunu söylemek de mümkündür. Kaldı ki, ilmin yeniliklerine veya başka bir deyimle çağın getirdiği teknolojik olanaklara kör olan müşteriler çoğunluktadır. Tüketiciler sık sık aynı kanaatte olduklarını söylerler, bazen ispat da ederler bunu, fakat nadiren önleyici tedbirlere başvururlar. Devlet sık sık uyarıda bulunur, fakat yürürlükteki mevzuat ve idarenin ölçümleri, zor kullansa bile çoğu kez maalesef geç kalınır. Tüketim kooperatifleri derneği, tüketicilerin korunmasında hazır en büyük güçtür. Sadece bu gücü, bu yola adapte etmek için eğitimlerini gereğince sağlamak lâzımdır.

Demek oluyor ki, tüketim birliklerinin şimdiki durumlarını düzeltmek için mevzuat ve metodlarında bazı değişiklikler yapmaları gerekmektedir. Herhangi bir kooperatif hareketin başarısı ve sürekliliği için gerekli ilk kuralın, samimi ve inanmış olarak ekonomik çevrenin içerisinde bir yer bulması olduğu kabul edilmelidir. Bu yolladır ki ancak, tüketim kooperatifleri halkın ve ortaklarının gönüllerinde «**ideal**» olarak yatmaya hak kazanabilirler. Bununla beraber, kooperatiflerde görülen iyi bir iş ideali yalnız başına yeterlilik arzetmez. «**Daima tüketicinin yanında**» sloganı ile birkaç yıl önce yıllık propagandalarında kooperatiflerin çalışmalarını halka tanıtan Federal Almanya Tüketim Kooperatifleri Hareketinin benimsediği gibi, ekonomik ve sosyal idealleri de aynı

zamanda taşımak gerekmektedir. Bu kural işlediği müddetçe tatbik edilmelidir, fakat ideal her zaman tüketiciler lehinde çalışmak için tek unsur olamıyor, tüketicilerin kendi kendilerini düşünererek birlikler etrafında toplanmaları ve rakiplerinin kimler olduğunu anlamaları gerekiyor. İdeale uygun olarak, tüketici birliklerinin her konuda ortaklarını aydınlatmaları, tüketim maddeleri, servis işlemleri, kalite ve kullanma usulleri üzerinde titizlikle durmaları da ayrıca önemli bir husustur. Albert Thomas, yaşadığı günlerde kooperatifin iç hizmetlerini, üyelerinin istek ve görüşlerini idare eden bir sinir sistemi olarak kabul ettiğini söylerdi. Burada, sadece işi ve müşterileri ile kasa birliği yapmakla kalmayıp, aynı zamanda Migros Organizasyonunu kooperatif kuruluşu çevirerek tüketim kooperatifçiliğinin üstünlüğünü kabul ettiren Gøttlieb Duttweiler'i de örnek olarak yeniden hatırlatmadan geçmeyeceğim.

Tüketim kooperatiflerinin kuvvetli satınalma güçlerine sahip olma ihtiyacı duydukları, son günlerde hissedilir duruma gelmiştir. Bu durum tüketicilerin istek ve tecrübeleriyle birlikte mütalâa edildiğinde, üreticilerin ne kalitede ve ne türde üretim yapacakları, ortakların ödeme gücü ile fiyatlar arasında nasıl bir bağlantı kurulabileceği konularında yeni yollar tatbik edilmesine fırsat verecektir. Ashnda buradaki problem düşük fiattan değil, malın parasal değerinin çok yüksek olmasından doğmaktadır. Amaç daima, tam istihdamı sağlamak, günlük ücret ve aylıkları normal bir düzeyde muhafaza etmek gibi usullerle tüketicinin ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli satınalma gücünü maksimize etmek olmalıdır. Belirli amacı olan bir hareketin, üretkenliği bölen ve bütün bir toplumu huzursuz ederek işveren ve işçi kesiminde ücret anlaşmazlığı yaratan fiyat enflasyonuna meydan vermemek, ya da önlemek için kooperatiflerin makro-ekonomik fonksiyonlarını tatbik etmesi gerekmektedir. Böyle durumlarda hükümetin, bu tür sahalarda faaliyet gösteren güçlü tüketim kooperatiflerini enflasyonu önlemek için yardıma çağırması, sorunun kısa zamanda çözüm bulmasında en isabetli bir karar olur.

Kongrede, Tüketim Kooperatifleri Çalışma Komisyonu, tüketim kooperatifleri için acele tedbir olarak modern ve demokratik bir politika kabul edilmesini ve uzun vadeli yatırımların bu çerçevede ölçüsünde yapılmasını önermiştir. Gönüllü bir hareket olan kooperatifçiliğin, kendini kabul ettirebilmesi için halkın ilgisini üzerine çekmesi, onlara neler yapabileceğini açıkça göstermesi ve bunun

yanında halkla müşterek çalışması, halkı ortaklığa davet etmesi gerekmektedir. Ortaklığın ilk önce dar bir çevrede, özellikle birbirini yakından tanıyan halk ya da işçi grupları arasında başlatılması ve ikinci olarak da, yuva kurmak için teşebbüse geçen gençlerin karşılaşabilecekleri ekonomik problemleri çözmeye onlara yardımcı olması isabetli yoldur. Ancak bu yardımın kişisel amaca veya materyalizme dönük olmamasına özellikle dikkat etmek gerekir. **Kooperatifçilik genç nesile, rahat bir yaşama düzeni arzusunu aşılacak biçimde öğretilmelidir.** Kooperatifçiliğin olgun bir ekonomik düzen getirmek için yaptığı çalışmalar, gücünü ve çekiciliğini yitirmemiştir ve İsviçre halkı ile İsviçre kooperatiflerinin yaptıkları ulusal ve gelişmekte olan ülkelerle ilgili uluslararası yardımlar günümüzde değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, aksine, İsviçre'nin prestijini yükseltmiş ve ulusun tümünün kooperatifleşmeyi amaç edinmesini sağlamıştır.

Tüketim kooperatifçiliğinin bunalımları, yalnız basit bir ticari kavga, ya da yaşayabilme sorunu değildir. Bu bunalımların atılmasıyla da ancak, kooperatifler, günümüzün çetin sorunlarının çözümünde meydan okuyabilir ve halka gerekli heyecanı aşılayabilir duruma gelirler.

KOOPERATİFÇİLİK

Founded in 1931

Kooperatifçilik is the publication of The Turkish Cooperative Association. It is published four times a year. The subscription price to the review is \$ 4 a year, air mail included. Correspondance relating to the review should be sent to «Türk Kooperatifçilik Kurumu, Mithatpaşa Caddesi 38, Ankara - Turkey

The Turkish Cooperative Association assumes no responsibility for the views expressed by authors whose contributions appear in Kooperatifçilik.

Edited For :

The Turkish Cooperative Association
Türk Kooperatifçilik Kurumu

Editorial Board

Harun PASTANOĞLU

T. Güngör URAS

Basri İMECE

Each issue of the review will contain some articles, research notes, communications, book review, announcement and news notes on cooperatives in English or French language. But the review is mainly issued for the Turkish readers. For that reason the contents will mainly Turkish.

TURKISH COOPERATIVE ASSOCIATION

Founded in 1931

General Board of Directors

Nusret N. UZGÖREN, President	Former General Manager, Turkish People's Bank
Hasan Tahsin EROL	Agricultural - Economist, Adviser, Ministry of Economy
Prof. Dr. Necmi SÖNMEZ	His excellency Minister of Rural Affairs
Muzaffer DENİZDÖVEN	Asst. General Manager, Turkish People's Bank
Yıldırım ERGİDEN	Manager, Turkish People's Bank
Şimşek ARMAN	Agricultural - Engineer, Ministry of Rural Affairs
Prof. Dr. Ziya Gökalp MÜLAYİM	Ankara University, Faculty of Agriculture
Basri İMECE	Editor, Cooperative Review

ADMINISTRATIVE BOARD

Prof. Dr. Akif ERGİNAY, Chairman	Ankara University, Faculty of Law
Harun PASTANOĞLU Vice Chairman	Manager, Foreign Relations Department, Turkish People's Bank
T. Güngör URAS Treasurer	Economist, State Planning Organization
İ. Cevat AKYOL	Manager, Agricultural Cooperatives Department, Bank of Agriculture
Cevdet ALAGÖZ	Manager, Bank of Agriculture
Rahmî ÖNEN	Asst. General Manager, Turkish People's Bank
Dr. Emin ATALAY	General Secretary, Ankara Chamber of Industry

BOARD OF AUDITORS

Kâzım SEÇER	Dip. Eng. Bank of Agriculture
Ayhan İNAL	Accountant
Kadir KALFA	Agricultural Engineer, Ministry of Rural Affairs

Bizi tercih edenlere sorduk!

**Neden
Türkiye
Halk
Bankası?**

Emniyetli, sür'atli ve müşteriye kolaylık sağlayan bir bankacılık servisiniz var.

Küçük Sanayi'yi kalkındırmak gibi güzel bir gayeniz var.

Hizmeti müşterinin ayağına götürebilmek için her yıl bir çok yeni şubeler açıyorsunuz.

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**